

Tri pohľady na život Ignáca Gessaya 17. 6.1874 – 12. 8.1928

Chudobné oravské drevenice dali slovenskému národu veľa významných osobností, ktoré sa významným dielom zapísali do novších slovenských dejín. K nim nepochybne patrí aj tento rodák z Tvrdošína, povoláním učiteľ, novinár a národnokultúrny pracovník medzi americkými Slovákami. Vtedajšia moc mu zakázala písať do slovenských novín a preto v roku 1898 odišiel ako vystaľovalec do USA. Tu sa stal najskôr učiteľom slovenčiny, neskôr redaktorom Amerikánsko-slovenských novín, Slovenského denníka i newyorského denníka. Bol aj redaktorom prvého slovenského časopisu v USA pre študujúcu mládež – Mládež. Participoval pri zakladaní vrcholnej organizácie amerických Slovákov v roku 1907 – Slovenskej ligy v Amerike. Angažoval sa aj pri zhromažďovaní a záchrane písomných dokumentov k dejinám Slovákov v Amerike, pričom navštívil desiatky slovenských osád a farností v USA. Organizoval protestné zhromaždenia slovenských vystaľovalcov proti maďarským grófom A. Appónimu a M. Károlimu, ktorí boli v USA v rokoch 1911 a 1914 na propagandistickej ceste po USA. Počas 1. svetovej vojny organizoval slovenských dobrovoľníkov z radov vystaľovalcov do Štefánikových légií. V roku 1917 sa stal predsedom Spolku slovenských novinárov v USA. Bol spolu podpisovateľom známej Pittsburskej dohody z mája 1918. V roku 1919 sa zúčastnil v Paríži Mierovej konferencie, ako vyslanec Slovenskej ligy v Amerike. V tomto období sa rozhodol pre návrat na Slovensko a v Bratislave založil informačnú kanceláriu, ktorá mala informovať amerických krajanov o pomeroch na Slovensku. V roku 1920 založil Slovenskú ligu na Slovensku, ktorá vykonala kus pozitívnej národnokultúrnej osvetovej práce na národnostne zmiešanom území južného Slovenska i pri zakladaní slovenských škôl v týchto lokalitách i v cudzine. Jeho prácu a obetavú činnosť výstižne charakterizuje nápis na jeho pomníku na bratislavskom Ondrejskom cintoríne: „Ak moja práca vzbudila v niekom zápal pre posvätné veci nášho národa, vtedy som nežil nadarmo.“
František Bielik

Tu žil statočne, čulo medzi nami

Ignác Gessay patrí k významným, no žiaľ, často obchádzaným postavám najnovších slovenských dejín. Narodil sa v Tvrdošíne 17. júna 1874 v rodine roľníka Jozefa Gessaya a Žofie Gessayovej, rodenej Ferencíkovej. Po skončení štvrtého ročníka na známom františkánskom gymnáziu v Trstenej sa rozhodol stať učiteľom. Preto prestúpil na učiteľský ústav v Spišskom Podhradí. Tu však ostal iba rok a v štúdiu pokračoval na ďalšom učiteľskom ústave v maďarskom Jágri. Podarilo sa mu s výborným prospechom zložiť maturitné skúšky a o nejaký čas aj skúšky potrebné pre učiteľa na meštianskej škole. Pôsobil na viacerých miestach v Zemplínskej a Oravskej stolici. Ako učiteľ aj v ťažkých časoch maďarizácie nezaprel svoj slovenský pôvod a presvedčenie. Na miestach svojho pôsobenia prebúdzať slovenské národné povedomie a hrdosť. Po trojročnom účinkovaní na Orave bol u župnej vrchnosti zapísaný ako pansláv. Úradne mu zakázali prispievať do slovenských novín. Pretože Gessay nechcel prijať osud lojálneho slovenského učiteľa, ktorý sa podieľa na maďarizácii vlastného národa, rozhodol sa pre emigráciu do USA, kde žila početná a dobre organizovaná slovenská komunita. V októbri 1899 pricestoval dvadsaťpäťročný Gessay do USA. Vo vrecku mal iba pár korún a odporúčacie listy od českého slovakofila Karola Kálala a niektorých národovcov. Prvý Gessayov rok v USA bol asi najťažší. Musel sa zorientovať v novom prostredí, nájsť si nových priateľov. Zamestnal sa ako učiteľ slovenčiny v Olyphante za plat 30 USD mesačne. Súčasne sa rozhodol napísať niekoľko článkov do Rovniankových Amerikánsko-slovenských novín. Jeho články a postrehy zo života amerických krajanov vzbudili veľký záujem, a preto Rovnianek ponúkol Gessayovi miesto v redakcii svojich novín, ktorá mala sídlo v Pittsburchu. Tu zostal trinásť rokov. Z redaktora Amerikánsko-slovenských novín sa vypracoval na hlavného redaktora Slovenského denníka – prvého slovenského denníka v USA, ktorý založil P. Rovnianek. Gessayovu prácu v tomto časopise prerušil Rovniankov finančný bankrot. Preto sa stal hlavným redaktorom Národných novín, orgánu Národného slovenského spolku, ktorý nebol malým spolkovým periodikom. Roku 1913 Gessay opustil Pittsburch a presťahoval sa do New

Yorku, kde pracoval ako hlavný redaktor New Yorkského denníka. O dva roky neskôršie spoločne s priateľom Pankuchom založili v Clevelande noviny Denný hlas. . Zredigoval aj sedem ročníkov Národného kalendára a redigoval aj humoristický časopis Rarášek. Okrem spomenutých časopisov prispieval do časopisu slovenskej krajskej mládeže v USA Mládež (tu vychádzali na pokračovanie Dejiny Spojených štátov amerických – prvé v slovenčine). Gessay bol nielen neúnavný novinár, ale aj spolkový pracovník a organizátor. Roku 1907 bol spolu so Š. Furdekom, A. S. Ambrosom, A. Bielekom a G. Maršallom – Petrovským poverený prípravnými prácami na stanovách a zakladajúcich prácach, smerujúcich k vytvoreniu strešnej organizácie slovenských krajských spolkov v USA – Slovenskej ligy. Gessay sa pričínil o založenie Združenia slovenských novinárov roku 1905, kde pracoval ako pokladník a Zväzu slovenských novinárov v Amerike v roku 1916. Pre slovenskú ligu založil v Clevelande časopis Nové Slovensko. Angažoval sa v Národnom slovenskom spolku, kde pracoval ako tajomník literárneho výboru. Písal rôzne úvahy, eseje, beletristické črty, básne a osvetové poučné články do rôznych krajských kalendárov napr. do Jednoty, Slovák v Amerike a Sionu. Na agitačnú návštevu opozičného maďarského politika grófa M. Károlyiho v USA v apríli 1914 reagoval vydaním anglicky písanej brožúry, v ktorej odmietol maďarský liberalizmus aj v opozičnej podobe a žiadal do dôsledku uskutočniť všeobecné volebné právo a národnú rovnoprávnosť Slovákov v Uhorsku. Po vypuknutí prvej svetovej vojny venoval Gessay všetky svoje sily v prospech česko-slovenského zahraničného odboja. Zaslúžil sa spolu s Š. Osuským o vznik Clevelandskej dohody z 22. októbra 1915, o federatívnom usporiadaní budúceho česko-slovenského štátu. Obetavý Gessay neunikol pozornosti M. R. Štefánika, ktorý ho v Chicagu osobne vymenoval za jedného zo šiestich referentov, ktorým zveril prácu pri organizovaní amerických legionárov z radov slovenských a českých krajanov v USA pre česko-slovenský zahraničný odboj. Ako popredný činiteľ Slovenskej ligy stál pri zrode Pittsburgskej dohody z 31. mája 1918, ktorá poskytla Slovákom v spoločnom štáte s Čechmi právo na autonómiu. Neskôr, keď iniciátor a signatár T. G. Masaryk spochybnil jej platnosť a nazval ju falzifikátom, napísal Gessay pri príležitosti jej 10. výročia roku 1928 brožúru Rozpomienka na uzavretie česko-slovenskej dohody v Pittsburghu. Slovenská liga v USA bola po vytvorení Česko-Slovenska dezorientovaná. Mnohí slovenskí krajanovia očakávali, že sa budú môcť vrátiť na Slovensko. Pôdu pre príchod amerických Slovákov po odchode Maďarov prišiel pripraviť práve Gessay. V júli po svojom príchode na Slovensko uzavrel s ministrom V. Šrobárom zmluvu, podľa ktorej sa vytvorila v Bratislave Informačná kancelária Slovenskej ligy, potom odišiel ešte raz do USA podať správy a začiatkom roku 1920 sa vrátil na Slovensko kde ostal natrvalo. Začal vydávať mesačník Americký Slovák. Zákon o občianstve a odmietavý postoj pražských vládnych kruhov znemožnil návrat väčšieho množstva amerických Slovákov na Slovensko a vytvoril možnosti pre masový príchod Čechov. Gessay, ktorý musel pretrpieť mnohé sklamanie a ústrky, sa však nevzdával. Pokúsil sa myšlienky Slovenskej ligy preniesť aj na Slovensko, kde bola 22. októbra 1920 založená v Bratislave celonárodná organizácia Slovenská liga s cieľom kultúrnej, mravnej a hospodárskej povzniesť slovenský národ. Gessay založil a viedol 1. zbor Slovenskej ligy v Bratislave, ktorý svojimi akciami dával ducha a smerovanie celému spolku. Tento sa usiloval o poslovenčenie Bratislavy, dohliadal na správnosť firemných nápisov a reklám. V ňom sa zrodila myšlienka založiť na počesť Gessayových päťdesiatych narodenín tzv. Gessayovu základinu pre chudobných slovenských študentov. Liga sa sústredila na zakladanie slovenských škôl, najmä na južnom Slovensku, kde boli Slováci nútení dávať svoje deti do maďarských škôl. Prvá menšinová škola bola postavená 16. decembra 1923 v obci Malinovo (bývalý Eberhart), neďaleko Bratislavy. Práca v Slovenskej lige stála Gessaya veľa síl, ale nikdy neodmietol obyčajných ľudí, ktorí potrebovali prácu alebo sa potrebovali zorientovať v bratislavských úradoch. Gessay sa v rámci Slovenskej ligy mohol venovať aj svojej redaktorskej práci. Od roku 1925 bol členom redakcie mesačníka Slovenská liga. Gessay si uvedomoval dôležitosť nového spolku a prácu, ktorú už vykonal. Preto roku 1926 napísal knižku Krátke dejiny Slovenskej ligy na Slovensku od založenia po 1. október 1926.

Popri svojej práci nezabúdala na svoju rodinu. Bol starostlivým manželom a otcom. So svojou manželkou Emíliou Gessayovou, rodenou Kohútovou, mali štyri deti – dve dcéry a dvoch

synov. Z nich Elena sa venovala prekladaniu anglickej literatúry do slovenčiny a bola zakladateľkou moderného ženského hnutia. Syn Vladimír bol známym maliarom. Plodnú prácu, plnú plánov do budúcnosti, náhle prerušila choroba. V liste podpredsedovi Slovenskej ligy na Slovensku S. Š. Osuskému z 2. marca 1928 napísal: „Črevný katar, na ktorý trpím, je hrozná nemoc, v ktorej nikdy nevie, či je lepšie alebo horšie. Ani to nevedieť, či zápal slepého čreva, na ktoré som bol pred rokom operovaný, zapríčinil túto nemoc alebo ona zapríčinila zápal. Tak rád by som bol medzi vami, bratmi Slovenskej ligy, ale v tejto nemoci nedá sa predpovedať či to bude vôbec, alebo že kedy to bude. Cítim, že ona usiluje sa podlomiť mi ducha i nádej, ale dosiaľ i ducha mám i nádej mám.“ Gessayova túžba sa už nespĺnila. Zomrel v Bratislave 12. augusta 1928. Jeho osobnosť pripomína hrob na Ondrejskom cintoríne v Bratislave a bronzová busta na bývalom Národnom dome Slovenskej ligy na Grösslingovej ulici v Bratislave. Oveľa dôležitejšie a trvalejšie je Gessayovo dielo a príklad jeho osobnosti, ktorá bola stelesnením obetavosti, skromnosti, pracovitosti a láskavosti.

Róbert Letz

Národný kalendár 1998 (krátené)

Americký exil

Motto:

Žiaľ plní dušu, keď Vás vidím ťahať
jak divé husi v nevedomý kraj.

Viem, v ťažkú službu budú Vás tam priať,
to ostatné je temnej sudby taj:
či nikdy neprídete spoza mora.

Svetozár Hurban Vajanský.

Vyst'ahovalectvo. Hrozná to metla 19. storočia na celom Európskom kontinente. V mnohých jeho kútoch bola ale jediným prostriedkom proti enormnej nezamestnanosti, ba doslova hladu. Obzvlášť vyčíňala v Uhorsku, kde počty vyst'ahovalcov dosahovali astronomických výšok. Vzhľadom na počet práceschopného obyvateľstva to ale boli bezkonkurenčne Slováci a Rusíni, ktorí dosahovali v tomto smere smutné prvenstvo. Predvojnové štatistiky tohto javu boli Budapešťou zámerne skresľované a na začiatku 20. storočia dokonca zamlčovane. Aj tak ale idú tieto čísla do státisícov... Dokonca v memorande Slovenskej ligy v Amerike z roku 1914 sa hovorí: „Len v Amerike je vyše 700 00 práce schopných Slovákov. Tento politický, kultúrny a hospodársky trend nemožno ďalej trpieť. On nielenže je na škodu – veľkú škodu slovenskému národu, ale slúži on k hanbe celému ľudstvu dnešnej doby“. A darmo sa pýtal básnik Svetozár Hurban Vajanský či naši Amerikáni nikdy už neprídu spoza mora. Všetci iste nie. A iste nie ani tí, čo neodišli za skyvou chleba, ale preto, že si museli hľadať nový domov, novú vlasť, pretože v starej nebolo pre nich slobody. V čase ich odchodu, pred prvou svetovou vojnou, to tak aspoň vyzeralo... Jedným z nich bol aj Ignác Gessay, oravský rodák. Narodil sa 17. apríla 1874 v Tvrdošíne, v rodine roľníka. „Ako každý chudobný človek na Orave, a takí tam boli temer všetci, chcel mať otec zo mňa, ak už ne bohatého, tak aspoň školovaného človeka. Podarilo sa. Ale čo to našich stálo námahy, najmä mamenky! Najprv som doma vychodil ľudovú školu, potom v Trstenej štyri roky gymnázia. A keďže ma to od malička tiahlo k učiteľovaniu, dali ma v Spišskom Podhradí zapísať na učiteľský ústav. Z rôznych príčin, o ktorých sa tu nejdem šíriť, som ústav ukončil v Egry, kde som aj dosiahol učiteľskú spôsobilosť. Lenže každý inteligent v Uhorsku na konci 19. storočia, nevynímajúc učiteľský stav, mal iba dve možnosti. Prispôbiť sa maďarizačným tlakom, alebo stať sa šikanovaným a prenasledovaným človekom s veľmi nebezpečnou nálepkou národného rebela. Gessay si zvolil tú druhú možnosť. A najsmutnejšie je, že tento výnimočný Slovak vo svojej vlasti mal oficiálne zakázané publikovať. Bol vyhlásený za pansláva, prakticky nemohol ani vykonávať svoje povolanie učiteľa a nakoniec mu zostávala iba jedna možnosť. Exil v Spojených štátoch. A treba povedať, že na rozvoj jeho osobnosti a schopností mala americká sloboda v porovnaní s polofeudálnym Uhorskom veľmi blahodarný vplyv. Z prenasledovaného učiteľa, bez možnosti publikovať a slobodne sa zúčastňovať vecí verejných, sa stal prvotriedny novinár

a publicista. A časom aj rozhladený politik, uznávaný práve tak slovenskou, ako aj českou krajanou komunitou. A samozrejme, aj jedným z politických vodcov amerických Slovákov... „Neustále ma ťahali pred učiteľskú radu, prekladali ma z miesta na miesto: do Štefanova nad Oravou, Tvrdošína Krásnej Hôrky, Ústia nad priehradou, Žabiniec a čo ja viem, kde ešte. Napokon mi hrozilo suspendovanie. Za tejto situácie mi môj priateľ Karel Kálal, viedol časopis Dom a škola, do ktorého som prispieval, poradil emigráciu do Spojených štátov. A nie len poradil, ale mi aj prispel na cestu a vo vrecku som si do nového domova niesol jeho odporúčaci list. Na jeho základe som získal v meste Olyphant v Pensylvánii, miesto učiteľa slovenčiny.“ Lenže Gessay onedlho vstupuje do sveta žurnalistiky a prostredníctvom nej aj do sveta politiky. Už v roku 1900 sa stáva redaktorom „Amerikánsko-slovenských novín“ v Pittsburghu. O šesťnásť rokov neskôr spolu zakladá Zväz slovenských novinárov v Amerike a zároveň sa stáva jeho predsedom. Tých šesťnásť rokov je ale zároveň vyplnených aj jeho spolkovou a politickou činnosťou. Zo všetkých síl bojuje v Amerike za to, aby sa z masy slovenských vystaňovalcov, ktorých pejoratívne nazývali hunkies, a ich potomkov stala časť slovenského národa, žijúca v cudzine, spolko, ale aj politicky čo najúčinnjšie organizovaná. Gessay nezasahuje do politického života krajanov v Amerike a neorganizuje ho ako jeden z jeho vodcov. S príchodom prvej svetovej vojny ale stále viac chápe, že on a ostatní vodcovia amerických Slovákov budú nútení, vzhľadom na stále sa stupňujúci politický a spoločenský teror v Uhorsku, prevziať úlohu hovorcov celého slovenského národa, teda ako doma, tak aj v zahraničí. V tom predovšetkým spočíva Gessayova historická úloha v modernej slovenskej politike. Už v roku 1901 pôsobil v Národnom slovenskom spolku. Spolok bol iba jedným z množstva stále vznikajúcich a zanikajúcich slovenských inštitúcií, ktoré síce združovali slovenskú komunitu z konfesijných, stavovských, politických a iných hľadísk, ale zároveň ju tým aj trieštili. S postupujúcim časom vzniká tak potreba vytvorenia inštitúcie, ktorá by zastrešovala, a tým samozrejme aj zjednocovala, všetky doterajšie inštitúcie, spolky Slovákov v Amerike. Mala to byť inštitúcia, ktorá, na rozdiel od doterajších, vzhľadom na svoje univerzálne poslanie, by zároveň mala aj politickú úlohu. Zoskupovať pred svetom všetkých amerických Slovákov. Takáto inštitúcia vznikla v roku 1907 pod menom Slovenská liga v Amerike. Jedným z jej čelných funkcionárov a spoluzakladateľom bol aj Ignác Gessay. Dá sa povedať, že práve toto je dátum, kedy Gessay vstúpil aj do politiky. Zatiaľ, iba do americko-slovenskej. Do tej medzinárodnej vstúpil až o niekoľko rokov neskôr, v roku 1914. Práve s jeho vstupom do Slovenskej ligy môžeme vysledovať základný princíp, ktorým vážil všetky svoje politické činy a rozhodnutia. Jednota Slovákov a neskôr, vo vojnových časoch aj jednota Čechov a Slovákov. Vždy vyhľadával a potom presadzoval tie okolnosti, ktoré viedli k takejto jednote. V súvislosti s tým Gessay hovorí: „Slovenská liga je národná organizácia, hľadme v nej na to, čo nás spája. Sme synmi a dcérami jedného národa, neostýchajme sa verejne to priznať. Prečo by Slováka Slováka alebo Čecha nemohol pomenovať bratom a naopak? Prečo by to nemohol urobiť aj vtedy, keď jeden je vo vyššej a druhý v nižšej hodnotenej triede?“ Áno toto bolo krédo tohto veľkého Slováka! Vždy a za každých okolností hľadal a presadzoval také politické riešenia, ktoré predovšetkým spájali. Na tak povediac, medzinárodnú politickú scénu vstupuje Ignác Gessay už v roku 1914. Bol čelným predstaviteľom mediálnej kampane proti návšteve maďarského politika Károlyiho v Spojených štátoch. Ten, prostredníctvom médií a lobovania v oboch komorách amerického parlamentu presadzoval u verejnosti podporu za samostatnosť Uhorska. Károlyi, ale väčšiu podporu pre svoje ciele nezískal. Gessay a ostatní slovenskí politici a novinári poukazovali na to, že Károlyi sa snaží pre Uhorsko získať právo na sebaurčenie s cieľom osamostatnenia sa od Viedne, ale zároveň nemaďarským národom v Uhorsku, samozrejme včítane Slovákov, je nielen toto právo upierané, ale je im dokonca upierané právo na vlastnú identitu. Jednoducho, slovenského národa v Uhorsku nieto!

S príchodom prvej svetovej vojny vzrastá aj význam krajanového hnutia a samozrejme aj Slovenskej ligy vo vzťahu k samotnému Slovensku. Vzhľadom na úplnú nemožnosť presadzovania slovenských záujmov doma, kde panoval doslova politický teror, Slovenská liga si za tejto situácie vyhradila právo zastupovať všetkých Slovákov, tých doma, ale aj tých roztrúsených po svete. V septembri 1914 vydáva Memorandum, ktoré je venované americkému národu, a ktoré podpísal aj Ignác Gessay. Apeluje sa v ňom na všetky národy

sveta, aby zobrali na vedomie existenciu slovenského národa a jeho ťažké polozenie v rámci Uhorského kráľovstva. Zároveň sa jeho tvorcovia obracajú na: „smerodajných politických činiteľov Európy a celého civilizovaného sveta so žiadosťou a prosbou, aby sa postarali o to, žeby pri nastolovaní budúcich politických útvarov a rozhodovaní o osudoch národov, všetky krivdy, páchané na slovenskom národe, boli odstránené a náš národ aby bol považovaný za rovnoprávneho a rovnocenného činiteľa medzi ostatnými národmi. Žiadame pre slovenský národ úplnú samosprávu a voľnosť sebaurčovania tak na politickom, ako aj na kultúrnom a hospodárskom poli.“ Memorandum bolo pre slovenskú politiku doslova zlomovou udalosťou. Gessay a ostatní slovenskí politici tu po prvý krát nahlas a celému svetu oznamujú právo Slovákov na sebaurčenie a spravovanie si svojich vecí. Ešte raz zdôrazňujem, Slovákov doma aj v zahraničí! Dokonca v závere Memoranda sa hovorí o vybudovaní takého štátneho systému, „ktorý vylúči v budúcnosti osudné chyby na fikciách vzbudzovanej politiky“. Netrvalo dlho a tieto tak trochu abstraktne formulované myšlienky nadobudli aj konkrétnu podobu: spretfňhanie zväzkov s Uhorskom a vytvorenie samostatného štátu spolu s Čechmi. Bola to naozaj prevratná myšlienka, najmä ak ju konfrontujeme s politickými pomermi na Slovensku, ale najmä v Čechách, kde domáca politika v prvých rokoch vojny bola jednoznačne lojálna voči Viedni, respektíve pasívna voči Budapešti. Sám Gessay sa vehementne staval za túto myšlienku, ktorá maximálne vyhovovala jeho politickému naturelu jednoty. A to nielen jednoty medzi Slovákami navzájom, ale aj jednoty s Čechmi. Realizáciou tejto myšlienky bolo deklarovanie politického národa Českoslovákov, ktorý v konečnom dôsledku, so súhlasom Dohody!!, vytvoril spoločný štát dvoch samostatných štátotvorných etnických národov, Čechov a Slovákov. Kým však k tomu došlo, uplynulo mnoho času. Najprv bolo potrebné dohodnúť sa s politickými predstaviteľmi amerických Čechov a samozrejme s exilovými politikmi, ktorí založili v Paríži Český komitét zahraničný. Toto sa postupne začalo realizovať od roku 1915. „Samo sebou sa rozumie, že v tom čase mali sme už viaceré styky s bratmi Čechmi. V New Yorku už roku 1914 založil sa spolok Čechov a Slovákov, ktorého cieľom bolo pracovať za československý štát. Z New Yorku myšlienka táto šírila sa po celej Amerike a výsledok bol, že predstavitelia Slovenskej ligy v Amerike a Českého Národného Združenia dňa 25. októbra 1915 zhromaždili sa v Clevelande v štáte Ohio, aby tam porokovali o spoločnej práci, a aby postavili k nej pevný základ. Schôdza táto tiež zostane veľmi pamätnou, pokiaľ na nej uskutočnil sa prvý československý dohovor takzvaná Clevelandská dohoda vychádzajúca z princípu „fifty-fifty“.“ My ale dodajme, že Ignác Gessay bol jedným z hlavných iniciátorov a tvorcov tejto mimoriadne dôležitej dohody. Ono „fifty-fifty“, teda „päťdesiat na päťdesiat“ alebo „napoly“, ktorým, Gessay charakterizuje jej ducha, dostalo v neskoršom čase ono známe označenie „rovný s rovným“, ktoré vyjadrovalo požiadavku slovenskej strany pre súžitie Čechov a Slovákov na tomto princípe v spoločnom štáte: „Dohoda medzi Čechmi a Slovákom, cieľom spoločnej akcie za samostatnosť Česka a Slovenska, uzavretá 25. októbra 1915, v Clevelande, Ohio. České Národné združenie v Amerike a Slovenská liga v Amerike, uzavreli s cieľom umožnenia spoločného účinkovania a jednotného postupu za dosiahnutie politickej voľnosti a samostatnosti národa českého a slovenského dohodu, na základe zásad nasledujúceho „Programu“ a jeho zodpovedajúcej „Organizácie“.

Program: 1. Samostatnosť zemí Českých a Slovenska. 2. Spojenie českého a slovenského národa vo federatívnom zväzku s úplnou národnou autonómiou Slovenska, vlastným snemom, vlastnou štátnou správou, úplnou kultúrnou slobodou, teda i s plným užívaním jazyka slovenského, vlastnou správou finančnou a politickou, so štátnym jazykom slovenským. 3. Volebné právo všeobecné, tajné a priame. 4. forma vlády, personálna únia s demokratickým zriadením štátu, podobne ako v Anglicku. 5. Tieto body tvoria základ predbežnej obapolnej dohody a môžu byť doplnené, poľažne rozšírené len na základe dorozumenia sa oboch stránok. České Národné Združenie podržuje si právo prípadnej zmeny a to samé právo má aj Slovenská liga.“ Dohoda vzbudila medzi Slovákami a Čechmi veľkú pozornosť. A tiež mala svoju odozvu u exilových politikov v Paríži. Tí, aj na naliehanie samotnej Slovenskej ligy menia aj názov svojho vrcholového orgánu, a to z Českého komitétu zahraničného na Československú národnú radu. Sám Gessay hodnotí, ale hlavne domýšľa, dohodu slovami: „Ako z dohody vidno, nebola ona nijako skúpa voči Slovákom. Slobodu zabezpečovala im plnými hrstami, majú na zreteli dualizmus, teda dva štáty pod jednou hlavou a federatívny základ na spôsob

ten, ako sú americké štáty Spojených štátov. V zmysle tejto dohody mali byť utvorené Spojené štáty Česko-Slovenské, v ktorých Slovensko by bolo malo zabezpečenú najliberálnejšiu slobodu a najväčšiu možnosť starať sa o svoj vývin.“

Svätoslav MATHÉ